

La descentralització també afecta la Biblioteca

El pròxim dia 8 de gener, el projecte de la Biblioteca Valenciana arribarà a la primera dècada d'existència. Deu anys de tràmits i itinerància per a la màxima institució bibliogràfica del País Valencià, innovadora però poc assumida encara pel seu teixit social.

Ara fa deu anys, concretament el dia 8 de gener del 1985, el Diari Oficial de la Generalitat Valenciana publicava el decret 5/1985 pel qual es creava la Biblioteca Valenciana. El Govern de la Generalitat assumia aleshores la responsabilitat d'una part important del patrimoni valencià. El fons bibliogràfic trobava la institució que el protegiria, l'estudiaria i el posaria a l'abast no únicament dels sectors científics sinó –i això potser resulta més important– a l'abast de la col·lectivitat.

Per tant, aquell 1985, s'engegava un projecte, embrionari i virtual, que avui, una dècada més tard, comença a concretar-se en una realitat immediata, material, lluny de documents, resolucions i contractes. És clar que identificar biblioteca amb edifici resulta d'una superficialitat espontània i poc reflexiva. Ara bé, la col·lectivitat a la qual també va destinada, entre altres, aquesta institució, no pot estar-se d'assimilar continent amb contingut. Per aquesta raó, només ara, amb el procés de rehabilitació del Convent del Carme de València, futura seu d'aquesta institució, el ciutadà pot albirar ja la "forma" –o el significat, si es vol– que adoptarà la Biblioteca Valenciana, fins ara –i encara avui– molt poc assumida pel cos social a què pertany.

La gran casa de la cultura, una assignatura pendent. Tant en el Decret de creació com en la Llei d'Organització Bibliotecària

RAFA GL

El Convent del Carme de València. Aquest edifici del segle XIII serà la futura seu de la Biblioteca Valenciana.

que es publicaria dos anys més tard –el 7 de gener de 1987– la Biblioteca Valenciana assumia tot un seguit de funcions. Per una banda, i citant textualment l'article vuitè de la Llei, “reunir, conservar i difondre el patrimoni bibliogràfic valencià i tota la producció impresa, sonora i visual de –i sobre– la Comunitat Valenciana”; Igualment, “elaborar i difondre la informació bibliogràfica sobre la producció editorial valenciana”. I, també serà la dipositària dels “fons bibliogràfics, hemerogràfics i audiovisuals que formen part del patrimoni cultural valencià i que siguen adquirits per la Generalitat valenciana qualssevol·la que en siga la temàtica i el lloc de preferència”.

En aquest sentit, la Biblioteca es presenta des de l'ambivalència i la presumpta paradoxa. Perquè l'equilibri entre integració, expansió i conservació dels documents amb una perspectiva purament científica, s'oposa, aparentment, a la difusió d'aquests fons arreu de la societat. En definitiva, la capacitat d'aglutinar “obres i fons de diverses procedències i en diversos suports –imprès, sonor, visual, etc.– i difondre'ls a la col·lectivitat a fi de contribuir a divulgar el contingut del patrimoni entre tots els qui habiten a la Comunitat” no representen factors contradictoris. Al contrari: configuren un equilibri en el qual la relació complementària entre conservació i difusió té com a resultat una solució socialment enriquidora.

Del llegat de Nicolau Primitiu al dipòsit legal. Quan el 1979 la família de Nicolau Primitiu donava el fons d'aquest bibliògraf al Ministeri de Cultura, no va dubtar a afegir una clàusula en el contracte de donació en la qual s'especificava que aquesta propietat quedaria transferida a la Generalitat quan aquesta fóra una realitat. El llegat de Nicolau Primitiu, doncs, col·locava la primera pedra d'allò que en un futur esdevindria el gran projecte bibliogràfic valencià. El llegat constituïa aleshores l'embrió d'una Biblioteca, a mitjan dècada dels 80, que pretenia ser autònoma dels organismes centrals, com també ho era, de fet, la jove autonomia valenciana.

Tanmateix, donat que el projecte de Biblioteca Valenciana no es corresponia amb la presència física d'un espai propi, el patrimoni de Nicolau Primitiu quedava destinat a ocupar les dependències de la Biblioteca Pública de València.

Ara bé, la donació de llegats no es va fer esperar. El de Nicolau Primitiu va ser el detonant de moltes altres donacions com ara la del pare

Mossèn Josep Espasa, el 1983; la de Manuel Sanchis Guarner, el 1984; la biblioteca de Lluís Guarner, el mateix any 84; o la d'Adolf Pizcueta, l'any següent.

Tot i que els llegats constitueixen els fons més valuosos de la Biblioteca, aquesta es nodreix igualment no sols de les compres que realitza la Generalitat sinó també de qualsevol obra del dipòsit legal des del 1983. D'aquesta manera, en l'actualitat es pot parlar d'un fons que conté un total de 200.000 volums entre els quals hi ha més de 93.000 monografies de fons

RAFA GIL

Pilar Pedraza, consellera de Cultura. El projecte de Biblioteca Valenciana és molt ambiciós: a més de les compres realitzades per la Generalitat, el fons es nodreix de qualsevol obra de dipòsit legal des del 1983. D'aquesta manera, en l'actualitat es pot parlar d'un total de 200.000 volums, entre els quals hi ha més de 93.000 monografies de fons modern, 3.700 títols de fons antic i 2.550 manuscrits; a banda de publicacions periòdiques, material gràfic, sonor i audiovisual.

modern, 3.700 títols de fons antic i 2.550 manuscrits; a banda de publicacions periòdiques, material gràfic, sonor i audiovisual.

Tanmateix, aquest volum de patrimoni gràfic, sonor i visual no ha trobat encara la seua ubicació definitiva. I és que, abans que l'antic convent del Carme de València, situat al barri vell de la ciutat, n'esdevinguera la seua definitiva, la itinerància, no solament del fons, sinó també de les possibilitats d'ubicació va sumir el projecte de futura Biblioteca en la incertesa. En un primer moment, es va estudiar l'Asil de Sant Joan Baptista, al carrer de Guillem de Castro, com a possible seu. Situat enfront del Centre Julio González de l'IVAM i de l'edifici de la Beneficència, l'elecció tenia bons arguments. Juntament amb l'IVAM, la Biblioteca valenciana podia col·laborar a regenerar el teixit urbà de la ciutat vella de València, que havia adoptat ja l'aspecte, ben trist, d'àrea deprimida. Aquesta solució es movia entre el dubte –es tracta d'un espai relativament limitat i, especialment, és de propietat privada– i la presència de Sant Miquel dels Reis: una construcció dilatada, de dimensions generoses que en un passat va servir de presó i que en l'actualitat el tancament n'accelera la degeneració. Ubicat en un entorn poc favorable –lluny del nucli urbà i mal comunicat– Sant Miquel dels Reis interposava, per altra banda, un seguit de traves jurídiques i una negociació amb un patronat de caire mixt –Ajuntament de València i Diputació.

L'antic Convent del Carme, propietat de la Generalitat valenciana, es convertia aleshores en el candidat número u. Moltes raons podien fer decantar els responsables cap a aquesta construcció històrica. D'una banda, la propietària era la mateixa Generalitat, la qual cosa feia estalviar maldecaps i especulacions contractuals. D'una altra, es tornava a la ben buscada regeneració del teixit urbà: ubicat a esquenes de l'IVAM i de l'edifici de la Beneficència –propietat de la Diputació i on s'instal·laran pròximament els espais expositius d'aquesta

institució, el Convent podia configurar el vèrtex d'una piràmide cultural. I finalment, la reutilització del Convent obligaria a rehabilitar un edifici històric que ostentava, fins ara i cada vegada més, clares mostres de precarietat.

Una construcció medieval per al segle XXI. L'antic Convent del Carme, que fou transferit per l'administració central a l'autonòmica pel Reial Decret 2.093/1983, de 28 de juliol, i adscrit posteriorment a la Conselleria de Cultura, mostra una interessant radiografia de les etapes més importants de l'arquitectura valenciana. L'edifici, que ha estat destinat, en els darrers 150 anys, a usos eminentment culturals, conté, des del 1989, les dependències del Centre del Carme de l'IVAM.

El Convent ha estat testimoni dels esdeveniments històrics que han patit i protagonitzat alhora els valencians durant els set darrers segles. I és que la seua part primitiva data de finals del segle XIII o principis del XIV, coincidint amb un moment d'hegemonia arquitectònica valenciana. Carmelitans procedents de França van fundar el convent suposadament cap al 1280. Però l'edifici i l'església van experimentar reformes i ampliacions al llarg de la història.

Sobretot al llarg del segle passat es va intervenir de manera determinant en aquest complex. D'una banda, es dispersava, a causa de la guerra del francès, la comunitat religiosa que hi residia. D'altra, durant la segona dècada del segle, va patir, com tants altres convents i monestirs, els efectes de la desamortització. En aquest cas, l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles va actuar com a protectora, iniciant, l'any 1848, un seguit de reformes per tal d'instalar-hi l'escola i el Museu Provincial. El 1946, l'Acadèmia va ser traslladada al convent de Sant Pius V—actual Museu de Sant Pius V—, i a partir de llavors i fins el 1983 el convent del Carme únicament va aixoplugar l'escola de Belles Arts.

La descentralització: una solució de futur. Tot i que l'antic Convent del Carme serà la seu central de la Biblioteca Valenciana, aquesta ha estat pensada com una institució descentralitzada, amb diverses seus. Perquè no es defineix ni es crea per a l'acumulació, sense més sentit, de llibres i altres publicacions, sinó per a la prestació de serveis d'informació al ciutadà. A través d'aquest model, doncs, l'aspiració és afavorir l'encontre entre l'usuari i la informació; conciliar, també, seguretat i conservació dels fons amb la fluïdesa comunicativa entre llibres i usuaris.

Però el concepte de descentralització va més enllà d'una presumpta dispersió anàrquica dels fons arreu del País valencià. Si l'antic Convent del Carme ha d'afegir els serveis administra-

El Convent del Carme va ser transferit per l'administració central a la Generalitat valenciana, que ara n'és la propietària. L'edifici, que ha estat destinat, en els darrers 150 anys, a usos eminentment culturals, conté, des del 1989, les dependències del Centre del Carme de l'IVAM.

tius, les funcions d'informació bibliogràfica i documentació, la recepció del dipòsit legal, la col·lecció de llegats i compres, o l'elaboració del Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic Valencià; les diverses seus amb què compte conservaran part del patrimoni. Perquè resulta més explicable, lògic i natural que el fons bibliogràfic i documental es mantinga allà on s'ha generat. Això sí: no cal dir que l'esmentat procés descentralitzador comportarà la consegüent comunicació mitjançant una xarxa informàtica de terminals connectada amb la seu central.

Per altra banda, hi ha una sèrie de serveis fàcilment descentralitzables i que, no per això, responen a raons de situació natural. Tant el Servei de Préstec com el Centre de Documentació Infantil i Juvenil—el qual es desenvoluparà a Alacant a partir de la iniciativa d'un grup de mestres—, o els fons audiovisuals, ocuparan espais, fora de l'edifici històric, que poc tenen a veure amb el seu punt de producció original.

Com que la intervenció en un edifici de vora 700 anys no és incompatible amb els avenços tecnològics; i com que la Biblioteca ha adoptat un model innovador, lluny de motlles creats, avui obsolets i costosament renovables, el fitxatge i catalogació dels fons es prepara en edició informatitzada. A hores d'ara ja hi ha 30.000 edicions de distintes obres del segle XVI al XVIII descrites en el "Catàleg col·lectiu de patrimoni bibliogràfic". Però a més, l'elaboració d'un projecte, ara per ara embrionari, d'una edició en CD-Rom potser és la nota més revolucionària. I és que en una gran casa de la cultura com serà la Biblioteca Valenciana, el pes de la història i la cultura, per respecte i necessitat, haurà de fer-se sentir. Però això no impedeix que aquesta presència s'ordene en xips, disquets i altres magatzems del segle XXI.

Eliseu T. Climent